הוידוי של אייכמן

כפי שפורסם ב"לייף" ב-1960

תוכן עניינים

הקדמה........3

I. "אני שילחתי אותם לשוחט"........4

מבוא........4

פקודת ההשמדה........4

מגן דוד צהוב על בגדיהם........5

סַמָּל האס-אס היהודי........6

הפתרון הסופי: השמדה........7

התאים במיידנק........8

תאי הגזים באושוויץ........9

מרד יהודי ורשה........10

המשלוחים לאושוויץ........11

חוסר אנושיות בקרב ההונגרים........12

הר חרוך של גופות........13

II. "בסיכומו של דבר, איני מתחרט על כלום"........14

הנאצי שהביא למותם של מיליוני יהודים מספר על ניסיון לעסקת חליפין אכזרית ומעמד אחרון יוצא דופן........14

ציונים אידאליסטים מאוד........15

הסכם ג'נטלמני........15

לְמַנֵּעַ את הדיוויזיות........16

לשמר מראית עין........17

שרשרת חיה לפגזים........17

התנגדות בהרי האלפים........19

שלג בהרים........20

להילחם בבלאא-אלם........20

רב-טוראי בשם בארת........21

הקדמה

28 נובמבר, 1960

בעמודים הבאים של ה"לייף" מתחיל פרסום בלעדי של הווידוי של אדולף אייכמן, הנאצי שארגן את הרצח של מיליוני יהודים ובעת ממתין למשפט בישראל על פשעיו.

במסמך זה מרשיע אייכמן את עצמו כאחד מגדולי פושעי המלחמה הנאצים. יחד עם זאת הוא מגולל את הסיפור מתוך אמונה שגרסתו שלו לאמת תועיל במידה רבה "להסביר" את מעשיו ואפילו לנקות אותו. לפני מספר שנים בארגנטינה, אליה ברח לאחר שחמק מסוכני בעלות הברית וחי תחת שם בדוי, החל לספר את סיפורו לעיתונאי גרמני בדברו למכשיר הקלטה במשך שעות בכל פעם. הוא סיים את דיווחו במאי האחרון כשבמבצע חשאי דרמטי מצאו אותו סוכני מודיעין ישראלים, לכדו אותו ולקחו אותו לישראל.

חודש לאחר מכן הצליח ה"לייף" להשיג את התמליל העצום בגודלו של דברי אייכמן. לאחר שישה חודשי תרגום, עריכה ומחקר שאישרו בוודאות את האותנטיות של המסמך, יכול ה"לייף" להציג כעת, בשני חלקים, את סיפור עבודתו של אייכמן כפי שסופר בידי בעצמו.

"הייתי רק בורג קטן במכונה," טוען אייכמן. תוך שהוא עסוק בפרויקט המגמד את מסעות ההשמדה של ג'ינגיס חאן או טימור לנג, שמר על מנטליות של מנהל חשבונות מיומן, להוט לרצות את הממונים עליו. הוא מספר כיצד הוא עצמו הכין את לוח הזמנים להשמדת האוכלוסייה היהודית של אירופה, וכיצד ריכזו אנשיו את היהודים והעלו אותם על הרכבות שהובילו אותם למחנות המוות באושוויץ ובמיידנק, או לבורות הירי בפולין.

שאלה יכולה להישאל: מדוע לפרסם את הדיווח הזה?

ה"לייף" מפרסם זאת לא רק כתזכורת לטבח הנורא שנעשה ביהדות אירופה. סיפורו של אדולף אייכמן המסופר בידי עצמו הוא תרומה חשובה לתיעוד ההיסטורי של עידן אכזרי ביותר, ויש לו רלוונטיות מרה לזמננו. אייכמן ויתר על מצפונו לטובת מדינה טוטליטרית, מתוך פטריוטיזם חולני ובתמורה לסולידריות וביטחון לכאורה שהבטיחה לו המדינה. מעשיו הופכים אותו לדוגמה קיצונית כמובן. אבל בקרב הנאצים, הקומוניסטים, ושאר משטרים טוטליטריים בעבר ובהווה, הוא יכול למצוא חברים רבים: אנשים המוותרים על זהותם האישית או עקרונות המוסר שלהם לטובת סדרת של פקודות והנחיות.

סיפורו של אייכמן מגלה כיצד ניתן לעשות רציונליזציה לרוע מאחר שהוסדר בחקיקה. זו אינה קריאה נעימה, אך היא עומדת כאזהרה לכל אחד במשפחת האדם.

I

"אני שילחתי אותם לשוחט"

סיפורו של אייכמן – חלק א

28 בנובמבר, 1960

מבוא

כמה זמן יתיר לי הגורל לחיות, איני יודע. אני יודע שמישהו חייב לדווח לדור הזה, ולאלה שיבואו אחריו, על האירועים של תקופתי. אני כותב את הסיפור הזה בזמן היותי נתון ברשות מלאה על מצבי הגופני והנפשי, ומרצוני החופשי, ללא לחץ או השפעה של איש. בתקווה שההיסטוריונים בעתיד יהיו אובייקטיביים מספיק כדי לא לסטות מהעובדות האמתיות הרשומות כאן.

לאט לאט עייפתי מחיי נווד אנונימי הנע בין שני עולמות, מבוקש על ידי המשטרה אפילו במולדתי. בנירנברג העיד נגדי הכפוף הנאמן לי ביותר. כך גם אחרים. ייתכן כי הם האשימו אותי כדי להלבין את עצמם. אבל כשדבר כזה נמשך שנים, וכולם מצטרפים ומאשימים אותי במעשים של כולם, נוצרת אגדה שההפרזה משחקת בה תפקיד גדול.

למעשה הייתי רק בורג קטן במכונה, שביצע את ההוראות והפקודות של הרייך הגרמני. לא רוצח אני, ולא רוצח המונים. אני אדם בעל אופי ממוצע, שיש לו תכונות טובות ופגמים רבים. לא הייתי "צאר היהודים" כפי שקרא לי פעם עיתון פריזאי, וגם לא הייתי אחראי על כל הטוב והרע שנעשה נגדם. היכן שהייתי מעורב בהשמדה הפיזית של היהודים, אני מודה בהשתתפותי באופן חופשי וללא לחץ. אחרי הכל, הייתי זה ששילח את היהודים למחנות. אילו לא הייתי משלח אותם, הם לא היו מועברים לשוחט.

אבל במה יש "להודות"? ביצעתי את הפקודות שקיבלתי. זה חסר טעם להאשים אותי בכל הפתרון הסופי של הבעיה היהודית, ממש כמו להאשים את הפקיד האחראי על מסילות הברזל שעליהן נסעו משלוחי היהודים. איפה היינו אם כולם היו חושבים על הדברים האלו באותם ימים? אפשר לעשות את זה היום, בצבא הגרמני "החדש". אבל אצלנו פקודה הייתה פקודה. אם הייתי מחבל בפקודה של הפיהרר החד-פעמי של הרייך הגרמני, אדולף היטלר, הייתי לא רק נבל, אלא חזיר מתועב, כגון אלה שהפרו את שבועתם הצבאית כדי להצטרף לשורות הפושעים מתנגדי-היטלר בקשר של ה-20 ביולי, 1944.

פקודת ההשמדה

במשפט נירנברג קיבל העולם פרשנות חדשה של צדק. אף לא רוסי אחד, או ישראלי, או אנגלי או צפון-אמריקאי נענשו ולו במקרה אחד משום שביצעו פקודות שניתנו להם בזמן שהיו בתפקיד רשמי או תחת שבועה צבאית. מדוע הגרדום או בית הסוהר צריכים להיות שמורים לגרמנים בלבד?

אבל אני מקדים את המאוחר. הגיע הזמן לציין את דרגתי ותפקידיי באירועים שעליהם אדבר, ולהציג את עצמי:

שם: אדולף אוטו אייכמן

לאום: גרמני

עיסוק: סגן-אלוף אס-אס (בדימוס)

תחום סמכותו של המדור שלי היה אותם עניינים יהודיים שבסמכות הגסטאפו. במקור הוא התמקד בסוגיות של בדיקה אם אדם הוא גוי או יהודי. אם התברר כיהודי, היינו הרשות האדמיניסטרטיבית ששללה ממנו את אזרחותו הגרמנית והחרימה את רכושו. ובסופו של התהליך הכרזנו עליו אויב המדינה. לאחר שהפיהרר הגרמני החד-פעמי נתן את ההוראה לַהשמדה הפיזית של היהודים, תפקידינו השתנו. אנו פיקחנו על תפיסת יהודי גרמניה בידי הגסטאפו, ועל הרכבות שלקחו אותם אל היעד הסופי. בכל רחבי אירופה הנתונה תחת כיבוש גרמני דאגו יועציי מהמדור שלי לכך שהממשלות המקומיות ימסרו את אזרחיהן היהודים לידי הרייך הגרמני. על כל זה אענה כמובן. לא "ישנתי" בשנות המלחמה.

התחלתי את עבודתי על השאלה היהודית בשנת 1935 בברלין אליה הועברתי לאחר שירות באחת מיחידות האימונים הראשונות של האס-אס. משימתי הראשונה הייתה משעממת להחריד – מיון של מה שבסופו של דבר הפך לאינדקס ענק של יהודים, בונים חופשיים, חברי אגודות חשאיות שונות ואלמנטים חתרניים אחרים ברייך. עם הזמן על כל פנים, הרשו לי הממונים עלי להתחיל לעבוד על פתרון הבעיה היהודית.

אני חייב להודות שלא קיבלתי את המשימה הזו באדישות של שור המובל למחרשה. להיפך, הייתי מוקסם ממנה. מפקדי, גנרל ריינהרד היידריך, עודד אותי ללמוד ולהכיר בעצמי אפילו את ההיבטים התיאולוגיים שלה. בסופו של דבר למדתי לדבר עברית, אם כי גרוע.

חלק מעבודתי המוקדמת היה עם חוקי נירנברג, שהיו בתוקף החל מ-1935. על פי הנוסחה שאומצה באותה תקופה ל"פתרון הסופי של השאלה היהודית", החוקים נועדו לסילוק יהודים מכל תחומי החיים הגרמניים. ניסיוני בשדה זה היה לעתים קרובות בעל אופי דיסקרטי ומביך למדי, כמו כאשר ביססתי את העובדה שהטבחית של הפיהרר, שהייתה פעם גם פילגשו, הייתה 1/32 יהודייה. הממונה הישיר שלי, גרופנפיהרר היינריך מילר, סיווג במהירות את הדיווח שלי בסוד עליון.

בשנת 1935, לאחר שנאבקתי עם העברית במשך שנתיים וחצי, הייתה לי הזדמנות לבקר בפלסטינה. התעַנְיַנּו ביותר בהגירה לפלסטינה, ורציתי למצוא באיזו נקודה ניתן יהיה להקים מדינה יהודית בפלסטינה. למרבה הצער, פלסטינה הייתה נתונה אז במהומה והבריטים דחו את בקשתי לשהייה ממושכת. ראיתי מספיק כדי להתרשם מאוד מהאופן שבו המתיישבים היהודים בנו את אדמתם. הערצתי את רצונם הנואש לחיות, על אחת כמה וכמה מפני שאני עצמי הייתי אידיאליסט.

בשנים שלאחר מכן אמרתי לעתים קרובות ליהודים שהיו לי איתם ענייני סחר-מכר, שאילו הייתי יהודי הייתי הופך לציוני פנאט. לא יכולתי להעלות בדעתי משהו אחר. למעשה הייתי הופך לציוני הנלהב ביותר שאפשר להעלות על הדעת.

מגן דוד צהוב על בגדיהם

באותם ימים שלפני המלחמה, ממשלת הרייך קיוותה לפתור את הבעיה היהודית על ידי הגירה כפויה. קל היה יותר לומר זאת מאשר לעשות, מפני שצריך היה לקחת כאן בחשבון את הקשיים של פרויקט הגירה המוני. הארגונים היהודיים בעלי הניסיון הרב ביותר נסגרו כבר בתור בלתי מקובלים על הממשלה. הייתה גם נטייה בקרב היהודים לחכות שזה יעבור, בהתבסס על ההנחה שהמשטר של היטלר יהיה קצר ימים. מתוך 500,000 יהודים מוצהרים שהיו בגרמניה ב-1933, בתוספת אלו שנחשבו יהודים על פי חוקי נירנברג, לא יותר מ-130,000 עזבו לפני 1938.

ייתכן שמשרד התעמולה היה זה שהעלה ראשון את הרעיון לאלץ את כל יהודים ללבוש מגן-דוד צהוב על בגדיהם. אני זוכר שכשיוליוס שטרייכר שמע את זה, הוא צהל בעונג. העיתון שלו, דֶר שטירמר, הקדיש גיליון שלם לעניין. באופן טבעי לקחתי חלק בפרטים המנהליים, חתימתי הייתה דרושה כראש המחלקה לענייני יהודים בגסטאפו. למעשה, אני זוכר את היום שבו קיבלתי יריעות על יריעות של בד צהוב להפצה. הוצאתי את הבד לעובדים שלי לענייני יהודים והם מיהרו להפיץ אותן.

לא תכנַנו את המגן-דוד הצהוב כדי להפעיל לחץ על היהודים עצמם. להפך, המטרה הייתה לשלוט בנטייה הטבעית של העם הגרמני שלנו לבוא לעזרת אדם בצרה. הסימון נועד לסכל סיוע ליהודים שחוו הצקות. רצינו שהגרמנים יחושו נבוכים, שיפחדו מכל קשר עם יהודים. כך שהאדמיניסטרציה שלנו שמחה להפיץ את יריעות הבד הצהוב האלו ולהגדיר את מגבלת הזמן המחייבת עד לענידת מגיני הדוד על הבגדים.

זה היה ב-1938 – באיחוד של אוסטריה עם הרייך הגרמני – שהגנרל היידריך נתן לי פקודה בתפקידי כמומחה לענייני יהודים, לארגן את ההגירה היהודית מווינה. מצאתי את החיים היהודיים באוסטריה בלתי מאורגנים לחלוטין. רוב הארגונים היהודיים נסגרו כבר על ידי המשטרה ומנהיגיהם נעצרו. כדי להאיץ את ההגירה זימנתי מנהיגים יהודים מקומיים והקמתי משרד מרכזי להגירה יהודית. הוא היה ממוקם בארמון רוטשילד ברחוב פרינץ אויגן.

בדומה למשרדים מרכזיים אחרים, התיר משרד וינה ליהודים המהגרים לקחת עמם את מטלטליהם הביתיים. למשמורת וניהול נכסי היהודים הוקמו מאוחר יותר מה שנקראו מרכזי ניהול וחשבונאות, שפעלו במירב הדיוק והסדר. רייכספיהרר היינריך הימלר, שבאופן מפתיע העסיק את עצמו לעתים קרובות בפרטים הפעוטים ביותר של הבעיה היהודית, קבע באופן אישי את הסטנדרטים המנהליים המחמירים שהופעלו בתחום זה. בווינה לבדה הצלחנו להכין מדי יום כ-1,000 יהודים להגירה.

סַמָּל האס-אס היהודי

אחד המנהיגים היהודים המועילים ביותר באותם ימים היה דוקטור סטורפר, עובד ציבור בכיר שהיה רב־סרן בצבא האוסטרי במלחמת העולם הראשונה. הייתה לי חולשה לדוקטור סטורפר זה. הוא מעולם לא לקח אגורה מחבריו בני גזעו, והייתה לו דרך נכונה ונעימה מאוד לנהל משא ומתן. למרבה הצער, שנים מאוחר יותר סטורפר עשה טעות טפשית. הוא ניסה לברוח. המשנה שלי בפיקוד מעולם לא אהב אותו ודאג שיירו בו באושוויץ.

באופן כללי כיבדנו את יוצאי מלחמת העולם הראשונה היהודים. אפילו היו לנו כמה אנשי אס-אס יהודים שלקחו חלק במאבקים המוקדמים של הנאצים – היו כמעט 50 מהם בגרמניה ואוסטריה. אני זוכר שהקדשתי תשומת לב אישית ליהודי סמל אס-אס, איש טוב, שרצה לעזוב לשווייץ. הנחיתי את ביקורת הגבולות לתת לו לעבור, אבל כשהוא הגיע לגבול השווייצרי הוא כנראה חשב שמשהו השתבש. הוא ניסה לחצות באופן לא חוקי דרך היער, ונורה. הוא היה 100% יהודי, אדם בעל נקודת מבט מכובדת מאוד.

במשך כל אותה תקופה ראיתי את הבעיה היהודית כסוגיה שיש לפתור בדרך פוליטית. כך גם הימלר וכל הגסטאפו. זה לא היה עניין של רגש. חברי האס-אס ואני דחינו את השיטות הגסות של שריפת בתי כנסת, שוד חנויות יהודים והתעללות ביהודים ברחובות. לא רצינו אלימות. אחד מקציניי גורש מן האס-אס על הכאת ארבעה או חמישה יהודים במרתף המשרדים שלנו. למעט חריגים כאלה, לכל אחד מאיתנו כפרט לא היה שום רצון לפגוע ביהודי באופן אישי.

לטובת האמת, איני יכול להימנע מלהזכיר אירוע אחד קטן שבו הפרתי בעצמי את קוד התקינות הזה. יום אחד זימנתי את דוקטור לוונהֶרץ, שאותו מיניתי למנהל הקהילה היהודית בווינה. הוא ענה על שאלותיי בהתחמקות, ואני מאמין ששיקר. עקב אובדן רגעי של שליטה עצמית הכיתי אותו בפרצופו. הזכרתי את האירוע הזה לד"ר לוונהרץ מאוחר יותר בנוכחות כמה מהכפופים לי, והבעתי את חרטתי לגבי העניין.

ב-1940, לאחר שגברנו על הצרפתים, תכנַנו תוכניות להגירה המונית של היהודים למדגסקר. היו לי מומחים משפטיים שניסחו טיוטת חוק מלאה להסדרת יישובם מחדש של היהודים שם, בשטח שהיה אמור להיות מוכרז

יהודי. הם נועדו לחיות שם ללא מגבלות, למעט כמובן היותם שטח חסות של הרייך הגרמני. למרבה הצער, עד שהוסרו המכשולים לתוכנית זו שנוצרו על ידי הבירוקרטיה, מֹאזני הניצחון התאזנו כבר באופן כזה שמדגסקר הייתה מחוץ לאחיזתנו.

הפתרון הסופי: השמדה

התמשכות המלחמה שינתה לבסוף לחלוטין את גישתנו להגירה. ב-1941 הורה הפיהרר עצמו על השמדה פיזית של האויב היהודי. מה גרם לו לעשות את הצעד הזה, איני יודע. אבל עניין אחד היה שהמלחמה ברוסיה לא התקדמה כמלחמת בזק כפי שתכנן הפיקוד העליון. המאבק ההרסני בשתי חזיתות החל, וכבר הכריז דוקטור חיים וייצמן, מנהיג העולם הציוני, מלחמה על גרמניה בשם היהדות. זה היה זה בלתי נמנע שתשובתו של הפיהרר תמהר להגיע.

זמן קצר לאחר מתן הצו קרא לי גנרל היידריך למשרדו ברחוב פרינץ אלברכט. הוא סיפר לי על הפקודה של הרייכספיהרר הימלר שכל הגירת יהודים תיאסר, ללא יוצא מן הכלל. הוא הבטיח לי כי לא אני ולא אנשיי נהיה קשורים באיזשהו אופן לחיסול הפיזי. אנו נפעל רק כשוטרים, כלומר נְכַנֵּס את היהודים עבור אחרים.

בשלב זה, הנוסחה של "הפתרון הסופי לבעיה היהודית" קיבלה משמעות חדשה: חיסול. במובן חדש זה דָּנוּ בה בוועידה מיוחדת ב-10 בינואר, 1942, בפרבר וואנזה של ברלין. אני הוא זה שמיהרתי אל היידריך עם תיק ההזמנות שעליהן שרבט את חתימתו "היידריך" אחת אחרי השנייה, ואז שלחנו את כל העניין. כמה מהאנשים דחו את ההשתתפות, בעיקר על בסיס חובות אחרים.

לאחר הוועידה, כפי שזכור לי, ישבנו היידריך, מילר ומשרתך הצנוע בנוחות סביב האח. שמתי לב, בפעם הראשונה, שהיידריך מעשן. לא רק זאת, אלא שהיה לו קוניאק. בדרך כלל הוא לא נגע באלכוהול. הפעם היחידה שראיתי אותו שותה הייתה במסיבה במשרד שנים קודם לכן. כולנו שתינו באותה מסיבה. שרנו שירים. אחרי זמן מה נעמדנו על הכיסאות והרמנו כוסית, ואז על השולחן, ואז סביב-סביב על הכיסאות, ושוב על השולחן. היידריך לימד אותנו את זה. זה היה מנהג צפון גרמני ישן.

אבל אחרי ועידת וואנזה שלנו ישבנו בשקט, בלי קשקושים על עבודה, וגם כדי לתת לעצמנו מנוחה אחרי כל כך הרבה שעות תובעניות.

זה לא נכון שרייכספירר הימלר קבע בכתב איזשהו דבר שקשור לפקודה להשמדת היהודים. אתה חושב שהוא התיישב לכתוב "שלום אייכמן, הפיהרר הורה על השמדה פיזית של היהודים"? האמת היא שהימלר לא השאיר מעולם שורה אחת בכתב בנושא הזה. אני יודע שהוא תמיד נתן את ההוראות שלו בעל פה לסגן אלוף אוסוולד פוהל, האחראי על האדמיניסטרציה הכלכלית שניהלה את מחנות הריכוז. מעולם לא קיבלתי פקודה מהסוג הזה.

על כל פנים, אני רוצה להדגיש שוב שהמחלקה שלי מעולם לא הוציאה צו השמדה אחד. היינו אחראים רק לגירושים. בכל אירופה, בכל מדינה בתחום שיפוטנו, זה היה תפקידו של היועץ לענייני יהודים (הנציג של משרדי) להתקדם דרך פקידים מקומיים עד שהשיג את המטרה שלנו: איסוף היהודים ומסירתם לשילוחים.

היה לי את סרן ריכטר שישב בבוקרשט, סרן ויסליצני בפרסבורג [ברטיסלבה], דָאנֶקר בפריז, וכו'. כל אותם יועצים לענייני יהודים נהנו מהכבוד הגדול ביותר, כי כל אחד מהם היה למעשה זרועו הארוכה של הימלר עצמו. על אף שאני עצמי הייתי בעל דרגה נמוכה יחסית, הייתי ראש המחלקה היחיד בגסטאפו שהיו לו נציגים במדינות זרות. כשאחד המומחים שלי היה מסתבך עם מפקד מקומי, הייתי דואג שמפקד הלשכה, גנרל מילר, ייתן את הפקודות הדרושות. ממילר רעדו יותר מאשר מרייכספיהרר הימלר.

קבעתי בקפידה עם משרד התחבורה את לוחות הזמנים שלי להובלות, והרכבות התגלגלו עד מהרה. אבל במהלך השנים נתקלנו בקשיים רבים. בצרפת, המשטרה הצרפתית עזרה בהיסוס בלבד. לאחר ההתלהבות הראשונית של ממשלת לאוול לפרויקט, היא עצמה הפכה יותר ויותר זהירה. איטליה ובלגיה היו באופן כללי כישלונות גדולים.

ובהולנד היה הקרב על היהודים קשה ומריר במיוחד. ההולנדים לדוגמה לא עשו הבחנה בין הולנדים, ליהודים בעלי אזרחות הולנדית. אדם הוא הולנדי, הם אמרו, או שהוא לא. דנמרק הציבה את הקשיים הגדולים מכולם. המלך התערב שם לטובת היהודים, ורובם נמלטו.

למרות זאת, לאחר מאבק הצלחנו להוציא את הגירושים לדרך. רכבות של יהודים יצאו עד מהרה מצרפת והולנד. לא בבדי עשיתי נסיעות רבות לפריז ולהאג. ענייני שם היה רק במספר הרכבות שהיה עלי לספק. בין שאלה היו מנהלי בנקים או מקרים פסיכיאטרים שהועמסו על הרכבות, לא הייתה להם חשיבות עבורי. זה באמת לא היה ענייני.

באופן כללי מצאתי שהיו פחות בעיות עם הרשויות המקומיות ככל שהרחקנו מזרחה – למעט היהודים המתבוללים בהונגריה. ברומניה הפעילות התקדמה ללא חיכוכים. סרן ריכטר בבוקרשט היה אדם טוב. להוט למעוך את הטפילים האלה. הרומנים באופן מדהים חיסלו אלפים על אלפים מתוך היהודים שלהם עצמם. עובדי ציבור סלובקיים הציעו לנו את היהודים שלהם כמי שזורק בירה מקולקלת. טיסו, הכומר הקתולי שניהל שם את הממשלה, היה אנטישמי.

הגישה של טיסו הייתה מנוגדת לשלי. אני איני אנטישמי. התנגדותי ליהודים הייתה פוליטית בלבד, מפני שהם גנבו מאיתנו את לשד החיים.

התאים במיידנק

זה היה בחלק המאוחר של 1941, שראיתי את ההכנות הראשונות להשמדת יהודים. גנרל היידריך הורה לי לבקר במיידנק, כפר פולני ליד לובלין. סרן של המשטרה הגרמנית הראה לי כיצד הם הצליחו לבנות תאים אטומים, מסוווים כבקתות איכרים פולניות רגילות, לאטום אותם הרמטית, ואז להזריק את גז האגזוז של מנוע צוללת רוסי. אני זוכר את כל זה בדיוק, כי מעולם לא חשבתי שדבר כזה אפשרי, מבחינה טכנית.

זמן קצר לאחר מכן היידריך ביקש ממני לקחת פקודה למייג'ור-ג'נרל אודילו גלובוצ'ניק, מפקד האס-אס של מחוז לובלין. איני זוכר אם היידריך נתן לי את ההודעה בפועל, או שהייתי צריך לנסח אותה בעצמי. הוא הורה לגלובוצ׳ניק להתחיל לחסל רבע מיליון יהודים פולנים.

מאוחר יותר באותה שנה צפיתי בהוצאה להורג הראשונה שלי. זה היה במינסק שנכבשה רק זמן קצר קודם כן. נשלחתי על ידי מפקדי הישיר, גנרל מילר. מילר מעולם לא זז מאחורי שולחנו במטה הגסטאפו, אבל ידע כל מה שקורה באירופה. הוא אהב לשלוח אותי מטעמו. הייתי למעשה סוכן מכירות של הגסטאפו, בדיוק כפי שהייתי בעבר סוכן מכירות של חברת נפט באוסטריה.

מילר שמע שיהודים נורו ליד מינסק ורצה דיווח. נסעתי לשם והראיתי את הפקודות שלי למפקד האס-אס המקומי. "צירוף מקרים מוצלח," הוא אמר. "מחר 5,000 מהם יקבלו את שלהם."

כשהגעתי לשם למחרת בבוקר הם כבר התחילו, אז יכולתי לראות רק את הסיום. למרות שלבשתי מעיל עור שהגיע במעט עד הקרסוליים, היה קר מאוד. ראיתי את קבוצת היהודים האחרונה מתפשטת, עד החולצות. הם הלכו את 100 או 200 המטרים האחרונים – הם לא דורבנו – ואז קפצו לתוך הבור. היה מרשים לראות את כולם קופצים לתוך הבור מבלי להראות כל התנגדות. ואז אנשי היחידה ירו לתוך הבור ברובים ומקלעים.

מדוע נשארה הסצינה זמן כל כך ממושך בזיכרוני? אולי מפני שהיו לי ילדים משלי. והיו ילדים בבור. ראיתי אשה מחזיקה ילד בן שנה או שנתיים באוויר, מתחננת. באותו רגע כל מה שרציתי לומר היה, "אל תירה, תביא את הילד...", ואז הילד נורה.

הייתי כל כך קרוב, שמאוחר יותר מצאתי פיסות מוח מרוססות על מעיל העור הארוך שלי. הנהג שלי עזר לי להסיר אותן. ואז חזרנו לברלין.

נהגי הגסטפו לא אהבו להסיע אותי, בעיקר מפני שרק לעתים נדירות אמרתי יותר מעשרים מילים במהלך נסיעה של שתים-עשרה שעות, כמו למשל הנסיעה מברלין לפריז. בנסיעה הזו בחזרה ממינסק בקושי הוצאתי מילה.

שקעתי בהרהורים. זה לא שהתחלתי לחוש בוז כלפי הנאציונל-סוציאליזם אחרי שצפיתי באירוע שקודם היה בלתי נתפס. חשבתי על משמעות החיים בכלל.

לאחר שראיתי את מה שראיתי במינסק, אמרתי כשדיווחתי למילר: "הפתרון, גרופנפיהרר, היה אמור להיות פוליטי. אבל עכשיו שהפיהרר החליט על פתרון פיזי, ברור שהוא חייב להיות פיזי. אבל איננו יכולים להמשיך לנהל הוצאות להורג כפי שהן נעשו במינסק ואני מאמין שגם במקומות אחרים. מחשש שאנשינו יתחנכו להיות סדיסטים. איננו יכולים לפתור את הבעיה היהודית על ידי כדור במוח לאשה חסרת הגנה שמושיטה אלינו את ילדהּ."

מילר לא השיב. הוא רק הביט בי בצורה אבהית מיטיבה. אף פעם לא הצלחתי להבין אותו.

מאוחר יותר באותו חורף, מילר שלח אותי לצפות ביהודים מומתים בגז באזור ליצמנשטאט [לודז'] במרכז פולין. עלי להדגיש כי השימוש בגז לא נעשה על פי פקודותיו, אבל מילר רצה לדעת על כך. הוא היה עובד ציבור ממשלתי יסודי מאוד.

כשהגעתי לליצמנשטאדט, נסעתי למקום המיועד שבו עמדו אלף יהודים לעלות לאוטובוסים. האוטובוסים היו רגילים, בעלי חלונות גבוהים שכל חלונותיהם נסגרו. במהלך הנסיעה, נאמר לי, חד-תחמוצת הפחמן מהאגזוז ינותב לתוך האוטובוסים. זה היה אמור להרוג את הנוסעים באופן מידי.

רופא שהיה שם הציע לי לצפות באנשים שבתוך אחד האוטובוסים דרך עֵינית במושב הנהג. סירבתי. לא יכולתי להסתכל. זו הייתה הפעם הראשונה שראיתי ושמעתי דבר כזה, וברכיי פקו תחתי. נאמר כי התהליך כולו לקח רק שלוש דקות, אבל האוטובוסים נסעו בערך רבע שעה.

הגענו ליעד שלנו ושערי הגהנום נפתחו בפניי בפעם הראשונה. האוטובוס בו נסעתי הסתובב ונסע לאחור לעבר בור בעומק של כשני מטרים. הדלתות נפתחו. כמה פולנים שעמדו שם קפצו לתוך האוטובוסים וזרקו את הגופות לתוך הבור. הזדעזעתי קשות ממה שראיתי אז. פולני נוסף, עם צבת ביד, קפץ לתוך הבור. הוא בדק את הגופות ופתח את פיותיהן. בכל פעם שראה שן זהב, עקר אותה והטיל אותה לתוך תיק קטן שנשא.

כשדיווחתי למילר בברלין, הוא נזף בי על כך שלא מדדתי את הנוהל עם שעון עצר. אמרתי לו, "דברים כאלה לא יכולים להימשך. הדברים לא צריכים להיעשות כך." הודיתי שלא הייתי מסוגל להסתכל דרך העינית. גם הפעם מילר התנהג כמו ספינקס. הוא סלח לי, כמו שאומרים, על שלא הסתכלתי. אולי "לסלוח" נשמע כאן ביטוי מוזר.

ההוצאות להורג בליצמנשטאט ובמינסק היו הלם עמוק עבורי. גם אני בהחלט התכוונתי לפתרון הבעיה היהודית, אבל לא כך. כמובן שבאותו זמן עוד לא ראיתי גרמנים שרופים, גרמנים שהיו מכווצים כמומיות במותם. עדיין לא ראיתי את העיניים הכבדות המפצירות של זוג הזקנים במקלט נגד מתקפות אוויריות בברלין ששכבו מרוסקים מתחת לקורה, מתחננים שאירה בהם. לא יכולתי לירות בהם, אבל אמרתי לסמל שלי לעשות זאת, אם הוא יכול. אם הייתי יודע אז על הזוועות שיפקדו את הגרמנים מאוחר יותר, היה לי קל יותר לצפות בהוצאות להורג של יהודים. בלבי אני אדם רגיש מאוד. פשוט איני יכול לראות סבל מבלי לרעוד בעצמי.

תאי הגזים באושוויץ

מימי לא היה לי שום קשר ישיר לתאי הגזים, שהתפתחו מאמצעים מוקדמים כגון אלה שבליצמנשטאט. אבל ביקרתי באושוויץ שוב ושוב. היה לו ריח לא נעים. גם היום איני יודע כיצד בוצעה ההמתה בגז. מעולם לא צפיתי בתהליך במלואו. אפילו אדם כמו הס, מפקד אושוויץ, תיאר לי את העניין בגוונים ורודים למדי.

הכרתי את הֶס היטב. הוא מילא את חובתו באושוויץ, כפי שכל אדם אחר היה עושה אותה. היה זה הס שאמר לי פעם שרייכספיהרר הימלר, כשהתבונן אישית בפעולת ההמתה כולה, הכריז שמדובר במאבק ארור שהדורות הבאים שלנו לא יצטרכו להילחם אותו יותר. הערכתי את הס כחבר מצוין לדרך ואיש ראוי מאוד. הוא היה איש משפחה טוב, וזכה בצלב הברזל על מלחמת העולם הראשונה.

מאז המלחמה קראתי ששניים וחצי מיליון יהודים חוסלו פיזית תחת פיקודו של הס. אני מוצא את הנתון הזה בלתי ייאמן. קיבולת המחנה לא תומכת בכך. רבים מהיהודים שנכלאו שם הושמו בקבוצות עבודה ושרדו. אחרי המלחמה ניצולי אושוויץ צצו כפטריות אחרי גשם. מאות אלפים מהם נמצאים היום במצב בריאותי מעולה.

יחד עם מחנות ההשמדה המשכנו לשמור על מערכת הגטו. לא הייתי אומר שאני המצאתי את מערכת הגטו. זה יהיה לטעון לכבוד גדול מדי. אבות מערכת הגטו היו היהודים האורתודוקסים שרצו להישאר לנפשם. בשנת 1939, כשצעדנו לתוך לפולין, מצאנו מערכת של גטאות שהיו קיימים כבר, שהוקמו ותוחזקו על ידי היהודים. אנחנו רק הסדרנו אותם, סגרנו אותם בחומות ותיל וכללנו בתוכם אפילו יותר יהודים מאלה שגרו בהם.

היהודים המתבוללים היו כמובן מאוד לא מרוצים מהעברתם לגטו. אבל האורתודוקסים היו מרוצים מההסדר, וכך גם הציונים. האחרונים מצאו בגטאות מנגנון נפלא להרגיל את היהודים לחיי קהילה. דוקטור אפשטיין מברלין אמר לי פעם שהיהדות אסירת תודה על ההזדמנות שנתתי לה ללמוד את חיי הקהילה בגטו שהקמתי בטרזינשטט, 40 מייל מפראג. הוא אמר שזה בית ספר מצוין לעתיד בישראל. היהודים המתבוללים מצאו את חיי הגטו משפילים, והלא-יהודים אולי ראו בהם אלמנט בלתי נעים של כפייה. אבל בעיקרו של דבר, רוב היהודים הרגישו טוב והיו מאושרים בחיי הגטו שלהם שטיפחו את תחושת האחדות המיוחדת שלהם.

מרד יהודי ורשה

ההתקוממות בגטו ורשה ב-1943, לעומת זאת, לימדה אותנו לקח מר על הכנסת מספר מוגזם של אנשים לתוך המתחמים האלה. זמן לא רב אחרי התקוממות קיבלתי במשרדי אלבום תמונות עם תזכיר נלווה מרייכספיהרר הימלר, האלבום הראה את שלבי הקרב, שחומרתו הפתיע אפילו את היחידות הגרמניות שלחמו בו. אני עדיין זוכר היום איך אנחנו באס-אס ובוורמאכט ספגנו מספרי אבדות גבוהים באופן לא פרופורציונלי כשדיכאנו את המרד. לא יכולתי להאמין, בראותי את התמונות, שאנשים בגטו יכולים להילחם כך.

במהלך הקזת הדם הגדולה הזאת בורשה, יצאה פקודה לרשויות הכיבוש הגרמני לסרוק את המדינה בחוסר רחמים. הדבר נעשה באופן כה יסודי עד שלאחר זמן מה לא הייתה עוד שאלה יהודית בפולין בכלל.

במקומות אחרים, אפילו בתוך הרייך עצמו, מרד גטו ורשה השפיע על צעדים מחמירים נגד אותם יהודים שהועסקו עדיין בעבודות כפייה במפעלים. לא בכדי הימלר שם את כל כובד משקלו על החומרות האלו. בעבר התערבו מנהלי המפעלים הגרמניים הגדולים, אפילו גרינג עצמו, מנהל תוכנית ארבע־השנים, לטובת שמירת יהודים לכוח העבודה. כעת, אנו בגסטאפו אמרנו בפשטות, "בסדר גמור, אתם לוקחים את האחריות שהדברים לא יגיעו לידי מרד כמו בגטו ורשה." כשאמרנו זאת, הדחף להתערב עזב אותם.

למרד גטו ורשה הייתה השפעה עזה באותה מידה על הרשויות במדינות כבושות אחרות. כל מנהיגות לאומית הייתה להוטה להיפטר מגורמי אי־שקט. יועציי קיבלו כעת רשות כניסה חופשית במדינות שבהן הוצבו. יכולנו לעשות, ועשינו, שימוש בדוגמת ורשה כסוכן מכירות המוכר מוצר בקלות גדולה בהרבה על ידי הצגת אטרקציה פרסומית מיוחדת.

לגבי הונגריה היינו מודאגים במיוחד. היהודים ההונגריים חיו במהלך המלחמה מבלי להיפגע יחסית ממגבלות חמורות. כעת הימלר הבהיר שהוא רוצה כי הונגריה תיסרק ביסודיות עצומה לפני שהיהודים יספיקו להתעורר לתוכניות שלנו ולארגן התנגדות פרטיזנית. זו הסיבה שהוא בחר בי באופן אישי להוביל את הכניסה להונגריה.

ב-19 במרץ 1944, לפני עלות השחר, הובלתי שיירת אס-אס ממחנה הריכוז מאוטהאוזן לכיוון בודפשט בהתאם לפקודות האלו מרייכספיהרר הימלר לנקות את הונגריה מיהודים. אנשיי היו מצוידים בציוד לחימה למקרה שההונגרים יתנגדו. היו לנו מספר מתקפות אוויריות לאזהרה לאורך הדרך. פתאום נעצר המשמר הקדמי שלי, הטור עצר, כנראה קיבלו רמז מאחד מעוזריי. מפקדי היחידה נאספו סביב המשאית האישית שלי והרימו לכבודי כוסית עם הרום שהוזמן למבצע. היה זה יום הולדתי ה-38, השביעי שלי כקצין אס-אס. ביום ראשון בבוקר, באור שמש זוהר,

חצינו את הגבול להונגריה. במקום אש רובים או קריאות מרד התקבלנו בתרועות על ידי תושבי הכפר וכובדנו בלחם לבן ויין. שמנו בצד את נשקנו הקל, מפני שהיה ברור שלא תהיה התנגדות. אחר הצהריים נכנסנו לבודפשט ומיד הקמתי משרד קטן בפינת חדר השינה שלי באחד המלונות המפוארים.

עבדתי כמעט כל אותו לילה בהוצאת צווים לזימון הבכירים הפוליטיים היהודים לישיבות הראשונות למחרת. נתתי כבר מראש פקודות לזמֵן את אותם בכירים יהודים, כי תכננתי לעבוד איתם. רציתי להבטיח שהם לא ייפגעו מאיזשהי היסטריה ימנית.

בהונגריה, ההוראות הבסיסיות שלי היו לשלח את כל היהודים מחוץ למדינה בזמן הקצר ביותר האפשרי. אז, אחרי שנים של עבודה מאחורי שולחן יצאתי אל המציאות הגולמית בשטח. כפי שניסח זאת מילה, הם שלחו אותי, "המאסטר" עצמו, להבטיח שהיהודים לא יתקוממו כפי שעשו בגטו ורשה. אני משתמש במילה "מאסטר" במירכאות, כי אנשים השתמשו בה לתאר אותי. לא השתמשתי בה ראשון.

עם זאת, מאחר ששלחו את "המאסטר", רציתי לנהוג כמאסטר. גמרתי אומר להראות איזו עבודה מעולה ניתן לעשות כשהמפקד עומד מאחוריה ב-100%. על ידי שילוח היהודים במבצע בזק רציתי להציב דוגמה למבצעים עתידיים במקומות אחרים.

המשלוחים לאושוויץ

בסך הכל הצלחנו לטפל בבחצי מיליון יהודים בהונגריה. פעם ידעתי את המספר המדויק ששלחנו לאושוויץ, אבל היום אני יכול רק להעריך שהוא היה בסביבות 350,000 בתקופה של כארבעה חודשים. אבל בניגוד לאגדה, רוב המגורשים כלל לא הומתו בגז אלא הועסקו במפעלי תחמושת. לכן יש היום אלפי יהודים שחיים באושר הנכללים בסיכומים הסטטיסטיים של "חוסל." מלבד אלו ששלחנו לאושוויץ, נשארו אלפים על אלפים שברחו, חלקם בסתר, חלקם תוך העלמת עין שלנו. זה היה משחק ילדים ליהודי להגיע בבטחה יחסית לרומניה אם הצליח לגייס את הסכום המועט לשלם על כרטיס רכבת או נסיעה ברכב לגבול. היו גם 200,000 יהודים שנעזבו בגטו ענק כשהגיעו הרוסים, ועוד אלפים המתינו להגר באופן בלתי לגלי לפלסטינה או פשוט הסתתרו מהז'נדרמריה ההונגרית.

ברור מהסטטיסטיקה אם כן שהמבצע שלנו לא היה קרב שנערך בסכינים, אקדחים, קרבינים או גז רעיל. השתמשנו בשיטות מנטליות כדי להגיע למטרה שלנו. הבה נשמור על האבחנה הזו ברורה, מכיוון שחיסול פיזי הוא פעולה גסה וװלגרית.

זמן קצר לאחר שהגענו לבודפשט פגשתי את דוקטור לסלו אנדרה, אז בכיר מדינה בבודפשט שהיה להוט לשחרר את הונגריה מ"המגפה" היהודית, כדבריו. ערב אחד הוא ארגן ארוחת ערב קטנה לי ולעוזרי, סרן דיטר ויסליצני. שניים או שלושה בכירים הונגריים אחרים היו נוכחים, ועוזר במדים שעמד לצדו של ד"ר אנדרה. בערב זה נחתם גורלם של יהודי הונגריה.

כשלמדתי להכיר את ד"ר אנדרה הבחנתי במרצו ורצונו הנלהב לשרת את מולדתו הונגריה. הוא הבהיר כי בתפקידו הנוכחי אין ביכולתו להעלות תרומה חיובית לפתרון השאלה היהודית. אז הצעתי לאוברגרופנפיהרר וינקלמן, המפקד העליון של האס-אס בהונגריה, שדוקטור אנדרה יועבר למשרד הפנים. ההעברה לקחה כמה שבועות שבהם ביליתי בהתייעצות עם עסקנים יהודים שונים, ולמידה על החיים היהודיים בהונגריה. ואז יום אחד, הפך דוקטור אנדרה למזכיר שני במשרד הפנים ולסלו באקי מסוים הפך למזכיר ראשון.

במהלך השנים למדתי מתוך התנסות באלו קרסים להשתמש כדי להעלות בחכה איזה דג, ובעת הצלחתי להקל על עצמי במבצע הנוכחי. היה לי ברור שאני כגרמני, לא אוכל לתבוע את היהודים מידי ההונגרים. היו לנו יותר מדי צרות עם זה בדנמרק. אז השארתי את כל העניין לרשויות ההונגריות. ד"ר אנדרה, שהפך לאחד מידידי הטובים ביותר, הוציא את התקנות הדרושות, ובאקי והז'נדרמריה ההונגרית שלו ביצעו אותן. ברגע ששני המזכירים האלו הוציאו

את הפקודות, שר הפנים היה צריך לחתום עליהן. ולכן אין זה פלא שרכבות המשלוחים הראשונות יצאו במהרה לעבר אושוויץ.

המשטרה ההונגרית תפסה את היהודים, כינסה אותם יחד והעמיסה אותם על הרכבות תחת פיקודו הישיר של סגן-אלוף לסלו פֶרֶנצי מהז׳נדרמריה שהיה בן למשפחה כפרית מרובת דורות. אם יורשה לי לסטות לרגע, זכור לי שהוא הזמין אותי פעם לאחוזה הכפרית שלו, כובדנו שם במאכל הונגרי עשוי פרוסות קותל חזיר ובצל מושחלות על מקלות וצלויות על האש. אכלנו אותם עם יין מהכרמים של הסגן־אלוף. קראתי שהוא נתלה אחרי 1945.

לא ראיתי אף פעם את היהודים מועמסים על הרכבות. זה היה עניין קטן שלא היה לי זמן עבורו. התפקיד היה באחריות הז׳נדרמריה, ולכן אילו הייתי אפילו רק צופה בהעמסות, זה היה מהווה התערבות בענייניה הפנימיים של הונגריה. אחרי הכל, הממשלה ההונגרית הייתה עדיין ריבונית על אף שהגיעה להסכמים מסוימים עם הרייך.

ההוראות של הימלר היו שאסרוק ואוציא תחילה את היהודים ממזרח הונגריה. שני המזכירים נתנו את הפקודות המתאימות למשטרה ההונגרית. הונחיתי גם לשלוח כמעט את כל המשלוחים לתחנת הרכבת באושוויץ, והוריתי לקפטן נובאק להכין לוח זמנים ולארגן את הרכבות הדרושות ממשרד התחבורה של הרייך. לכל רכבת הקציתי חוליה של אנשי משטרה גרמנית במדים מתוך כמה מאות שהוקצו לי.

אחת הפקודות הבסיסיות שקיבלו אנשיי הייתה שחובה להימנע מכל אכזריות. עקרון יסודי זה התקבל גם על ידי הפקידים ההונגרים. בפועל הם אולי לא דבקו בו ב-100%, אבל זה לא היה, ולא יכול היה להיות ענייני, כי זה לא היה באחריותי.

חוסר אנושיות בקרב ההונגרים

היו עם זאת, מקרים בודדים שבהם אנשיי היו המומים מחוסר האנושיות של המשטרה ההונגרית. ויסליצני דיווח לי שהז'נדרמים הובילו את היהודים לקרונות כמו בקר לבית מטבחיים, לא בכל מקום אבל בחלק מהמחוזות. כמה פעמים הזכרתי לממשלת הונגריה בכתב – שום דבר במשרד שלי לא נעשה בעל פה – כי איננו רוצים להעניש יהודים באופן אישי. רצינו לעבוד על פתרון פוליטי.

למרות זאת, גם היחידות שלנו היו אשמות בחספוס פה ושם. פעם ראיתי חייל מכה יהודי זקן ושברירי בראשו באלת גומי. דיברתי עם החייל, דיווחתי עליו למפקדו ודרשתי כי ייענש ויוּרד בדרגה. הימלר לא דגל בדברים מסוג זה. זה היה סדיזם. אני רוצה להוסיף כאן שבשמיליוני גרמנים גורשו בידי בעלות הברית לאחר המלחמה ממזרח אירופה לגרמניה, המבצע לא התנהל בדרך שבה אנו עשינו זאת עם הדיוק הפרוסי לגבי אספקת מזון ותחבורה. על אף שהיה לנו קושי עצום להשיג רכבות, היהודים נשלחו תמיד בקרונות מכוסים, לא פתוחים, ותמיד בנתיבים המהירים ביותר האפשריים.

בהונגריה קרה לא אחת שהיו דליים מעטים מדי על הרכבות, מעט מדי מי שתייה או בכלל לא, ואספקת המזון הייתה גרועה או שנגנבה במהלך ההעמסה. הז'נדרמים העמיסו לפעמים את הקרונות יתר על המידה כדי לרוקן את מחנה הכינוס במהירות האפשרית. ניתן לדמיין כיצד זה נראה כשההונגרים הורו בנחרצות "כולם פנימה, פנימה, פנימה. הגבול עוד מאתיים-ארבעים קילומטרים, ואז גרמניה. נשאיר לגרמנים להשלים את העניינים."

העניינים היו שונים בשטח הרייך שבו היו לנו סמכויות מלאות. קצין המשמר, למשל, יכול היה לעבב את הרכבת עד שיסופקו מים מתוקים, דליי הצרכים ירוקנו וינוקו, ולו רק כדי למנוע מגיפות. אחרי הכל, היינו אמורים להביא את החומר למחנה הריכוז מוכן להתחלת עבודה, לא חולני ותשוש.

למרות כל מאמצינו, הֶס מפקד אושוויץ התלונן לעתים קרובות על מצבם של היהודים שהגיעו מהונגריה. זה מוכיח שאושוויץ לא היה בעיקרו מחנה השמדה. אם הֶס היה רק שולח את היהודים לתנורים, זה לא היה אכפת לו. הוא לא היה מתלונן לגנרל פוהל מפקדו שיש כמה גופות שפזורות בקרונות כי נתנו להם מעט מדי אוכל או שתייה. ופוהל

בוודאי לא היה מבקש לראות אותי ומיידע אותי בתלונות האלה במילים בוטות למדי. עניתי כמובן שלא הייתי באמת אחראי, כי הממשלה ההונגרית ארגנה את פרטי ההעמסה.

כשרכבות המשלוחים נסעו לאושוויץ, מביאות לעיתים עד 10,000 יחידות ביום, נאלץ צוות המחנה לעבוד יומם ולילה. הייתי ביחסים קרובים וחבריים עם הֶס, והוא אמר לי שהוא לא מצליח להבין מדוע לא הראיתי שום התחשבות בו ובצוותו. אבל איך יכולתי? הייתי רק מומחה שמוגבל לתחומי, כמו שהוא היה בשלו. אבל אהבתי לבקר אותו. הוא גר עם אשתו וילדיו בבית בן חמישה חדרים בשטח המחנה. זה היה מקום ביתי, נקי ופשוט, ומרוהט בעץ טבעי בסגנון האס-אס.

הר חרוך של גופות

אני זוכר בבירור את הפעם הראשונה שהוא עשה לי סיור מודרך במחנה. הוא הראה לי הכל, ובסוף לקח אותי לקבר שבו גופות היהודים שהומתו בגז נערמו על גריל ברזל עבה. אנשיו של הס שפכו עליהן נוזל דליק והציתו אותן. הבשר נצלה כמו בשר צלי. המראה עשה עלי רושם כזה שעד היום, תריסר שנים אחרי, אני יכול לראות את הר הגופות הזה מולי. ייתכן שהס ראה את הבעת הגועל על פניי, אבל דיברתי עמו בקשיחות: "כשאני רואה את הגופות שלך, אני חושב על גופות הגרמנים החרוכות במקלטי התקפות אוויריות בברלין."

ברגע שהגירושים לאושוויץ התנהלו בצורה חלקה, פניתי להתרכז במשא ומתן עם הבכירים הפוליטיים של הקהילה היהודית בבודפשט. בזאת ביצעתי את המטרה הבסיסית השנייה של הרייכספיהרר הימלר: לארגן אם אפשר יציאה חופשית למיליון יהודים תמורת 10,000 משאיות מותאמות-חורף, עם נגררים, לשימוש נגד הרוסים בחזית המזרחית.

II

"בסיכומו של דבר, איני מתחרט על כלום"

סיפורו של אייכמן – חלק ב'

5 בדצמבר, 1960

הנאצי שהביא למותם של מיליוני יהודים מספר על ניסיון לעסקת חליפין אכזרית ומעמד אחרון יוצא דופן

רק היינריך הימלר יכול היה לעצור את מכונת ההשמדה. זה היה בשנת 1944 – שנת ניסיון ההתנקשות בהיטלר, השנה שבה רייכספיהרר הימלר השתלט על צבא המילואים והפך למפקדו – שהוא אישר לי להציע עסקת חליפין: מיליון יהודים תמורת 10,000 משאיות-חורף עם נגררים. הארגון היהודי העולמי יוכל להחליט בעצמו אלו יהודים לבחור. ביקשנו רק שהם ישיגו לנו 10,000 משאיות. הודות להוראה מאת הימלר יכולתי להבטיח להם במילת הכבוד שלי, שהמשאיות האלו ישמשו רק לחזית המזרחית. כפי שאמרתי אז, "ברגע ש-10,000 משאיות עם נגררים יהיו כאן, מכונת החיסול באושוויץ תיעצר."

תוך ציות להנחיה של הימלר התרכזתי כעת במשא ומתן עם בכירים פוליטיים יהודים בבודפשט. אדם אחד בלט ביניהם, ד"ר רודולף קסטנר, נציג מוסמך של התנועה הציונית. ד"ר קסטנר זה היה בחור צעיר בגילי בערך, עורך דין קר בקרח וציוני קנאי. הוא הסכים לסייע למנוע מהיהודים להתנגד לגירוש ואף לשמור על הסדר במחנות האיסוף, אם אעצום את עיניי ואתן לכמה מאות או אלפי צעירים יהודים להגר באופן בלתי לגלי לפלסטינה. זו הייתה עסקה טובה. שמירה על הסדר במחנות במחיר של 15,000 עד 20,000 יהודים, בסופו של דבר אולי היו יותר, לא היה גבוה מדי בשבילי.

למעט אולי במפגשים הראשונים, קסטנר מעולם לא הגיע אלי מפוחד מאיש הגסטאפו החזק. ניהלנו משא ומתן לגמרי כשווים. אנשים שוכחים זאת. היינו יריבים פוליטיים המנסים להגיע להסדר, ובטחנו זה בזה באופן מושלם. כשהוא היה איתי, קסטנר עישן סיגריות כאילו ישב בבית קפה. בזמן שדיברנו הוא היה מעשן סיגריות ריחניות בזו אחר זו, שולף אותן מנרתיק כסף ומדליק אותן במצית כסף קטן. עם ליטושו ואיפוקו המעולים הוא היה יכול להיות קצין גסטפו אידאלי בעצמו.

דאגתו העיקרית של קסטנר הייתה לאפשר לקבוצה נבחרת של יהודים הונגרים להגר לישראל. אבל צלב החץ, המפלגה הפשיסטית ההונגרית, גדלה והפכה לחזקה ועיקשת. פקחיה לא אפשרו חריגים לגירושים ההמוניים. אז הבכירים היהודים פנו לרשויות הכיבוש הגרמניות. הם הבינו שאנחנו מומחים שלמדנו את ענייני היהודים דרך שנים של פרקטיקה.

ציונים אידאליסטים מאוד

לאמיתו של דבר, היה דמיון גדול מאוד בין העמדות שלנו באס-אס ובין נקודת המבט של המנהיגים הציוניים האידאליסטיים האלה שנלחמו במה שיכול היה להיות הקרב האחרון שלהם. כפי שאמרתי לקסטנר: "גם אנחנו אידאליסטים, וגם אנחנו היינו צריכים להקריב את בני עמנו לפני שעלינו לשלטון."

אני מאמין שקסטנר היה מקריב אלף או מאה-אלף מבני עמו כדי להשיג את מטרתו הפוליטית. הוא לא התעניין ביהודים זקנים או בכאלו שהשתלבו בחברה ההונגרית. אבל הוא היה עיקש להדהים בניסיונו להציל יהודים בעלי ערך ביולוגי, כלומר חומר אנושי שהיה מסוגל לרבייה ועבודה קשה. "אתה יכול לקבל את האחרים," הוא נהג לומר, "אבל תן לי את הקבוצה הזאת כאן." ומאחר שקסטנר עשה לנו שירות גדול בעזרתו לשמירת השקט במחנות השילוח, נתתי לקבוצות שלו להימלט. אחרי הכל, לא הייתי מודאג מקבוצות קטנות של אלף יהודים בערך.

באותו זמן ניהל קסטנר משא ומתן עם קצין אס-אס אחר, קולונל קורט בֶּכֶר. בכר החליף יהודים תמורת מטבע חוץ וסחורות בהוראה ישירה מהימלה. בכר, איש עסקים ערמומי, הגיע במקור להונגריה כדי להציל חוות הרבעה שהאס-אס חפץ בה. עד מהרה הוא תיכסס את דרכו לעסקים עם יהודים. במובן מסוים היה רייכספיהרר הימלר שבוי של בכר. בכר הראה לי פעם שרשרת זהב שהוא לקח עבור מפקדנו, מתנה לגברת קטנה שהיה לה ילד מהימלר. היו סוכנויות אחרות, גרמנית והונגרית, שניהלו עם קסטנר סחר חליפין של מטבע חוץ תמורת יהודים, אבל התרחקתי מענייני כספים והשארתי את העסקאות החומריות לבכר.

אנשים תחת פיקודו של בכר שמרו על קבוצה מיוחדת בת 700 יהודים שקסטנר ביקש מתוך רשימה. הם היו בעיקר צעירים, אם כי הקבוצה כללה גם את כל משפחתו של קסטנר. לא היה אכפת לי שקסטנר לקח את קרוביו. הוא יכול היה לקחת אותם לאן שירצה.

הסכם ג'נטלמני

כך הוסדרה מרבית ההגירה הבלתי חוקית: קבוצה של יהודים מסוימים נעצרה וכונסה במקום ייעודי על ידי קסטנר ואנשיו, שם הושמו תחת שמירה של האס-אס כדי לשמור עליהם מפני פגיעה. אחרי שהארגונים הפוליטיים היהודים הסדירו את התחבורה מחוץ למדינה, הנחיתי את משמר הגבול לתת למשלוחים האלה לעבור ללא הפרעה. הם נסעו בדרך כלל בלילה. זה היה "ההסכם הג'נטלמני" שהיה לי עם קסטנר.

לאחר עזיבת הונגריה יכלו היהודים לנסוע דרך מדינות ניטרליות זרות או להישאר ולהסתתר, בדרך כלל ברומניה, עד להגעת ספינות הקיטור הדרושות לקחת אותם. כשהגיעו לישראל, חיכו הספינות רחוק מהחוף, עד שכמה יהודים אמיצים עזרו לנוסעים להגיע לחוף, בניגוד לפקודות של רשויות המנדט הבריטי.

מאחר שלפליטים לא היו מסמכים תקפים, סביר שהארגון היהודי הוציא סכומי כסף עצומים לשחד פקידים רומנים, שלא עשו טובות כאלו בחינם. כל זה נמשך ברשותו של הימלר. לעולם לא הייתי מעז לרקוד בוואלס הזה לבד. אם דרשתי ציות נוקשה מהכפופים לי, היה עלי להיות נוקשה באותה מידה בביצוע הפקודות של הממונים עלי. אחרת הייתי מפקד אס-אס גרוע, ואני חושב שהייתי מפקד אס-אס טוב.

באותה מידה יחסיי שלי עם ד"ר קסטנר היו תקינים לחלוטין. הוא מעולם לא ראה אותי או את הכפופים לי שותים כוס אחת של יין או שנאפס, ובהחלט לא היו הילולות שיכרות עם יהודים. אם משהו כזה היה קורה, הייתי שומע עליו ומעניש את העבריינים, כפי שהענשתי את הנהג שלי שפעם פירק את מושב האסלה במשרד שלי, כי נזקק למושב אסלה חדש בחדרו השכור. הוא גורש מהאס-אס. פעם, כשאותו ברנש נרדם תוך כדי נהיגה במכוניתי, הוריתי לו לצעוד ברגל כל הדרך מדרזדן לברלין. כך הייתי מתייחס לכל אחד מאנשיי אילו היה משתכר או אפילו רק שותה עם יהודי.

כל ההסכמים שלי עם העסקנים היהודים היו פחות או יותר עסקאות צדדיות לעסקת החליפין של מיליון יהודים תמורת 10,000 משאיות חורף עם נגררים. בכר ואני נקראנו פעמיים להימלר לברלין לדון בה. אם הימלר היה זה שקבע את תנאֵי החליפין בפועל או שהוא השאיר את זה לי – איני זוכר. כשאני מנסה לשחזר נראה לי שהימלר אישר אולי את ההצעה תמורת "מספר מתאים", ואני קבעתי את הסכום על 10,000 תמורת מיליון, כי הייתי אידאליסט ורציתי להשיג כמה שיותר עבור הרייך.

ברור היה לי שעקב מחסור כמותי לא הייתי יכול לספק מיליון יהודים מהונגריה. אבל היה ברור שבאושוויץ ובמחנות ריכוז שונים היו מצבורי יהודים ניכרים. אז הנחתי שנוכל בקלות לארגן מיליון יהודים. יהודים מהונגריה בתוספת יהודים מגרמניה, מאוסטריה, מכל מקום שרצו לקחת אותם. תהיה זו טרגדיה אם הקהילה היהודית הבינלאומית לא תוכל או תרצה לקבל אותם.

לְמַנֵּעַ את הדיוויזיות

אני זוכר שהימלר אמר לי במפורש, "אייכמן, תְּמַנֵּעַ את דיוויזיות הפרשים ה-8 וה-22". זה הצביע על עניינו האישי של הימלר שעמד להשתלט בקרוב על צבא המילואים, בקבלת המשאיות האלו. הן היו חשובות בהרבה מחיי יהודים אינדיבידואלים. מה היה אכפת לו ממיליון יהודים? העיקר בשבילו היה בדיוויזיות שלו. הוא כנראה לא רצה למנע את שתי הדיוויזיות האלו, אלא לצייד אותן כדי לשמש סוג של כוח משימה מהיר. זו הייתה הסיבה שהוא נתן הוראה לאוברגרופנפירר אוסוולד פוהל, שהיה אחראי על מערכת מחנות הריכוז, לא להרוג עוד יהודים, לשמור אותם בחיים, פחות או יותר.

אחרי שקיבלתי את האישור מהימלר, אמרתי לעוזרי, קרומֵיי, להביא לי את יואל ברנד, יהודי הונגרי אותו בחרנו לשלוח לפלסטינה עם הצעה למנהיגים היהודים. ברנד יצא למסע זמן מה לפני שהדגן היה גבוה. כילד כפר אני זוכר את הזמן היטב. קרומֵיי הביא אותו לווינה, סיפק לו את המסמכים המתאימים ושלח אותו במטוס לאיסטנבול, כי טורקיה הייתה עדיין ניטרלית. כשהגיע לסוריה הוא נעצר על ידי הבריטים, נחקר ונכלא בקהיר. המנהיגים היהודים מעולם לא קיבלו את ההצעה שלנו [ר' מסגרת בסוף].

ידעתי בזמן אמת שברנד מוחזק על ידי הבריטים, כי קסטנר סיפק לי דיווחים מתמידים. אבל כשהנחתי לברנד לעזוב את המדינה, וידאתי שמשפחתו נשארת בבודפשט כדי שתהיה לי ערבות לשובו. השבועות נקפו ואמרתי לקסטנר, "קסטנר, אתה יודע על מה הסכמנו. המשפחה של ברנד נשארת כאן כי הוא חייב לחזור. מדוע אינו חוזר?" וכך, בפעם הראשונה השתמשתי בלחץ משפחתי, אך מעולם לא מימשתי את הלחץ כי הדיווחים של ד"ר קסטנר נשאו עדיין תקווה. מעולם לא נקטתי שום צעדים כדי למנוע ממשפחתו של ברנד להגר באופן בלתי חוקי. אם הם היו עושים זאת, לא הייתי יודע.

בינתיים המשלוחים נאלצו להמשיך למרות העסקה התלויה באוויר. אבל היהודים "הוקפאו" במובן מסוים, הם היו מוחזקים במחנה, מוכנים להעברה בכל זמן. אם ברנד היה שב ואומר לי, "אוברשטורמבנפיהרר, העניין סוּדר. חמשת־אלפים או עשרת־אלפים משאיות בדרך. תן לי חצי־מיליון או מיליון יהודים. הבטחת לי שאם אביא לך דוח חיובי, תשלח 100,000 יהודים למדינה ניטרלית כפיקדון." אז היה לנו קל לשלוח את היהודים.

אם העסקה הייתה מצליחה, אני מאמין שהייתי יכול לארגן את שליחתם של 20,000 היהודים הראשונים תוך יומיים, דרך רומניה לפלסטינה או אפילו דרך צרפת לספרד. אם היה עיכוב כלשהו, הוא היה מגיע מצד המקבלים. האמת הפשוטה היא שלא היה מקום עלי אדמות שהיה מוכן לקבל את היהודים, אפילו לא את המיליון האלה.

היו לנו יחסים לבביים ידידותיים עם המשטרה החשאית ההונגרית, עד שנודע להם שאנחנו נותנים ליהודים להגר מאחורי גבם. הג'נטלמנים הגיבו בחומרה. הם סירבו לבקר אצלנו או להתייעץ איתנו, ונפל בחלקי התפקיד ליישר את ההדורים. למרבה המזל יצרתי ידידות חמה עם ד"ר לסלו אנדרה, המזכיר השני במשרד הפנים. אפילו נתתי לו את האקדח האוטומטי שלי במתנה (באישור הממונים עלי כמובן). הצלחנו לשקם את היחסים הטובים בינינו, ואפילו

ביליתי כמה שבועות באחוזה הכפרית של ד"ר אנדרה. באותו זמן הייתי כמעט מחוסר עבודה עקב היעדר כמויות נוספות למשלוח למחנות.

בינתיים, בעוד הרוסים מתקדמים והסימנים הראשונים לכאוס הקרוב מתחילים להיראות, המשלוחים נעצרו. סדרה של פשיטות אוויריות של בעלות הברית קרעה את מסילת הרכבת בודפשט־וינה, כך שבמשך זמן מה הרכבות לא יכלו לעבור. זה גרם לד"ר אנדרה לחוסר סבלנות. הוא רצה להמשיך בפתרון הבעיה היהודית. אז החלטתי ללמד את היריבים שלנו לקח. לומר, "תראו, אין בשבילכם תועלת בהפצצת את מסילות הברזל שלנו, כי בעלי בריתכם, היהודים, נאלצים לסבול מההשלכות." הצעתי צעדת כפייה של היהודים לגבול הרייך. גנרל ארנסט קלטנברונר, המפקד החדש של משטרת הביטחון ושירות הביטחון, נתן את הפקודות לעניין הזה.

לשַמֵּר מראית עין

התברר שהצעדה גרמה ליותר צרות מאשר אילו הייתי שולח 100, לא, 500 רכבות לאושוויץ. הונגריה הייתה החלון שדרכו נשקף הרייך למדינות נייטרליות זרות, ואנו הגרמנים היינו צריכים לשמר מראית עין בהתאם. "ריסקתם את נתיבי התחבורה שלנו, אבל נמשיך בצורה האלגנטית ביותר." זו הייתה התכלית של המסע הרגלי. המספר האמיתי של הצועדים היה כל כך לא חשוב ששכחתי אותו. בכל מקרה היו פחות מ-20,000.

התוכנית הייתה שהיהודים יצעדו אל הגבול בבורגנלנד, כ-180 קילומטרים משם. כל יום יצאה לדרך קבוצה בת 2,000 יהודים, ותוך עשרה עד שנים־עשר יום, הראשונים הגיעו בהכרח לגבול. נעשָׂה כל מה שניתן כדי להפוך את המסע להיגייני ובטוח. נסעתי פעם לאורך המסלול בעצמי, ולכל אורכו ראיתי רק שתי גופות. הם היו זקנים. ברור, כמו שאומרים, שכשהתוכנית מתקדמת נופלים שבבים. עם זאת, ההפחתה הטבעית הכוללת במסע הייתה אחוז אחד בלבד. כשהקבוצות הגיעו לגבול הן הוצבו לעבוד בסיוע לנשים, ילדים וזקנים גרמנים לחפור מלכודות טנקים כדי להגן על הרייך.

עם סיום הצעדה בירך אותי ד"ר אנדרה על ההגשמה המרהיבה של המשימה, ועלי להודות שהרמנו כוסית משקה כדי לחגוג, סוג של שנאפס שנקרא "חלב סוסה" שלא שתיתי מימי. הוא היה מצוין.

עם התקדמות הרוסיים, התנאים בהונגריה הפכו יותר ויותר כאוטיים. בבודפשט המצב היה מתוח. ידידי הוותיק וחברי לדרך, מייג'ור גנרל אוגוסט זֶהֶנדר, היה מפקד דיוויזיית הפרשים ה-22 של האס-אס אותה קיווינו למנֵעַ, ותפקידו היה להגן על בודפשט מפני הרוסים המתקרבים. לארטילריה שלו נגמרו הפגזים. מקום היחידה של זהנדר היה ליד תחנת החשמלית בצד המזרחי של העיר, אבל מחסן התחמושת שלו היה כמה קילומטרים ממערב לתחנת החשמלית האחרונה. הוא אמר לי בייאוש שהרוסים עומדים לתקוף את הדיוויזיה שלו ושאין לו תחמושת למאה התותחים שלו.

שרשרת חיה לפגזים

הצעתי שרשרת חיה של יהודים שתעביר את הפגזים ממחסן התחמושת ותעמיס אותם על חשמליות בתחנת הקצה המערבית. הרכבות יוכלו להעביר אותם דרך מרכז בודפשט אל הקצה המזרחי של הקו, שם היחידות שלו יוכלו להעביר אותם אל קו החזית. הרעיון שלי עבד. יצרנו שרשרת חיה מהיהודים באורך שישה או שמונה קילומטרים להעברת הפגזים ממחסן התחמושת לתחנה. שם עשרות חשמליות, אחת אחרי השנייה, חצו במהירות את בודפשט אל אנשיו של זהנדר במזרח. התותחים ירו.

בהתקרב חג המולד לא נותר לי עוד דבר לעשות בהונגריה, אבל לא היו פקודות לסגת. שתיתי עם זהנדר ביום שבו סיפר לי כי רבים מקציניו נהרגו ויחידה שלמה ערקה לרוסים.

"תן לי יחידה," אמרתי לידידי, "ואשאר כאן עד השנה החדשה." אז, בנוכחות עוזרי, טילפן זהנדר לקלטנברונר, שהחליף את היידריך כסגנו של הימלר. קירבתי את ראשי לאוזנו כדי לשמוע מה אומר המפקד שלי, אבל זהנדר בישר: "קלטנברונר אומר שזה בלתי אפשרי. אתה יקר ערך מדי. הימלר צריך את המוח שלו." וכך הצטמצם ניסיוני האחרון לראות קצת פעילות לכדי אבסורד.

יום או יומיים לפני ערב חג המולד 1944, כל יחידות המשטרה הגרמנית קיבלו פקודה לסגת, למעט קבוצת גסטאפו אחת שנשארה מאחור כמחווה להונגרים. כולם נהרגו. כולל ידידי זהנדר, שנורה כשנלחם באויב באקדח האוטומטי שלו. עזבתי את בודפשט בשעה שלוש אחר הצהריים בערב חג המולד – איש המשטרה הגרמנית האחרון שעזב את העיר. כשהמרצדס שלי דהרה מערבה, הכביש כבר היה תחת אש ארטילריה רוסית. מבול גדול של פליטים זרם לכיוון וינה ופקק את הכביש במשך ימים, אבל כעת הוא היה פתאום ריק. היה זה כאילו הכביש מת.

נתתי את דיווחי האחרון להימלר פחות מחודש לפני הכניעה הסופית של גרמניה. הרייכספיהרר ניהל כבר זמן משא ומתן עם הרוזן ברנדוט על היהודים. הוא רצה לוודא שלפחות מאה מהיהודים הבולטים ביותר שנוכל להניח עליהם את ידינו, יוחזקו במקום בטוח. בכך הוא קיווה לחזק את הקלפים שלנו. כמעט עד הסוף הימלר היה אופטימי לגבי קביעת תנאי שלום נפרדים. "נשיג הסכם," הוא אמר לי וטפח על ירכו. "נאבד כמה נוצות, אבל זה יהיה הסכם טוב." זה היה אמצע אפריל 1945.

הימלר המשיך ואמר שהוא עשה כמה טעויות. "אגיד לך דבר אחד, אייכמן, "הוא אמר, "אם אצטרך לעשות זאת שוב, אקים את מחנות הריכוז כמו שהבריטים עושים זאת. עשיתי שם טעות גדולה." לא ידעתי בדיוק לְמה הוא התכוון, אבל הוא אמר את זה בצורה כל כך עדינה ורכה שהבנתי אותו; כלומר מחנות הריכוז היו צריכים להיות אלגנטיים יותר, מסוגננים יותר, מנומסים יותר.

באותם ימים אחרונים זימנתי את אנשיי למשרדי בברלין בקורפורסטן שטראסה, ושחררתי אותם רשמית. "אם אצטרך," אמרתי להם, "אקפוץ לקברי בשמחה בידיעה שחמישה מיליון אויבים של הרייך מתו כמו חיות." ("אויבים של הרייך", אמרתי, לא "יהודים".) אמרתי את המילים האלו בחומרה ובהדגשה. למעשה זה נתן לי תחושה יוצאת מן הכלל של התעלות – לחשוב שאני עוזב את הבמה בדרך זו.

הממונה הישיר שלי, גנרל מילר, אמר לי אז: "אילו היו לנו חמישים אייכמנים היינו מנצחים במלחמה." חשתי גאווה, אף שלמרבה האירוניה הוא אמר זאת ביום שבו למדתי כי הכל אבוד באופן סופי. עד אז הייתה המחלקה שלי אחד המשרדים היחידים שלא עלו באש כתוצאה מפצצות תבערה. הצבתי את אנשיי ככלבי גישוש לאיתור כל פצצת תבערה. עזרתי להם בעצמי. כך שהמשרד היה במצב טוב. מאוחר יותר כל המשרד הראשי של הגסטאפו עבר אליו והוציא אותי ממנו.

כעת, כל אחד מבכירי הגסטאפו היה צריך לבחור חברה אזרחית שיוכל לומר כי עבד בה בשנים האחרונות. הוא יכול היה לקבל אישורי תעסוקה, "הוראות" או התכתבות עם החברה. במילה אחת, כל דבר שיאפשר לו להסתיר את עבודתו האמיתית מהחוקרים של אחרי-המלחמה. היו שם מאות ניירות-מכתבים רשמיים, ואם כזה או אחר לא היה זמין, תמיד יכולנו להדפיס אותו.

יכולת לראות באיזו צפיפות הם התקהלו סביב הפקיד האחראי שרשם הערות מפורטות לגבי האופן שבו כל אחד מהם רצה לנסח את המסמכים המזויפים שלו. מכונת ההדפסה הייתה כל כך עמוסה שמילר ואני היינו בשטח גדול שהיה בחלק האחורי של החדר בו נהגתי לנגן עם הכפופים לי. (ניגנתי כינור שני, הסמל שלי ניגן כינור ראשון – הוא היה מוזיקאי הרבה יותר טוב ממני.) "טוב, אייכמן," אמר מילר, "מה קורה איתך?" מאז שחזרתי מהונגריה נשאתי אקדח סטייר צבאי. אמרתי למילר והצבעתי על האקדח: "גרופנפיהרר, אין לי צורך בניירות האלה. תראה, זו התעודה שלי. כשלא אראה מוצא אחר, זה יהיה סעדי האחרון. אין לי צורך בשום דבר אחר."

זו האמת: מכל ראשי מחלקות הגסטאפו בברלין הייתי היחיד שירק על התעודות המזויפות האלה. מילר בטוח ידע שאני בן אדם רגיל.

התנגדות בהרי האלפים

המסע האחרון שלי היה לפראג, שם ביקרתי את קרל הרמן פרנק, מפקד האס-אס שם. הוא אמר לי שאיני יכול לחזור לברלין. "שום דבר לא נשאר בברלין," הוא אמר, "הרוסים פרצו מאיפשהו."

בסוף הצלחתי להגיע לקלטנברונר. הוא הורה לי להמשיך לעיירת הנופש אלטאאוזה באלפים האוסטריים. הגעתי לשם בהתאם בתחילת מאי ויצאתי ישירות אל מורדות הלוזר, ההר שמעל הכפר. באחת מווילות הקיץ הנקיות על מדרון הלוזר, התמקם ראש שירות הביטחון.

התקבלתי על ידי עוזרו, ידידי הוותיק והנאמן רב-סרן שיידלר. נכנסתי לחדר הסמוך לדווח, ומצאתי את קלטנברונר עצמו יושב מאחורי שולחן, לבוש בחולצה של גנרל אס-אס ומכנסי סקי משולשי גזרה תחובים במגפי סקי נפלאים. זה היה לבוש מוזר לאווירת "ימי פומפיי האחרונים" שדיכאה את כולנו, לפחות אותי. זה היה אחרי ארוחת הצהריים והוא שיחק סוליטר, כוסית קטנה של קוניאק הייתה על השולחן. שאלתי אותו מה המצב. "גרוע," הוא אמר, "הסוליטר, אני מתכוון."

הוא ביקש משיידלר להביא לי קוניאק, העוזר הרגיל לא היה בסביבה. לובן השלג של על מדרון ההר נצץ מבעד לחלון. ירד שלג כבד באזור שלא עתיד היה להיעלם עד סוף מאי. החדר היה מחומם בנעימות. טעם הקוניאק היה מצוין למרות מצב רוחי הקודר.

"מה אתה הולך לעשות עכשיו?" אמר קלטנברונר. צריך להבין שזה לא היה כמו באותם מקרים שבהם הורו לי לדווח מתוקף תפקידי. בעת הפור נפל, וכל העניינים האלו הפכו לבעלי חשיבות משנית. המוח נכח במובן מסוים רק בחצי נוכחות. היה קשה להתרכז במה שקורה באותו רגע. זו הייתה התחלה של הלם שכמה ימים לאחר מכן הכה בי כמו במכת קורנס. כי בעת זו הייתה עובדה שהרייך שטרחנו ועבדנו עבורו כה הרבה, רוסק לרסיסים.

בתשובה לשאלה של קלטנברונר אמרתי לו שאני יוצא להרים. "זה טוב," הוא אמר. "טוב גם לרייכספיהרר הימלר. עכשיו הוא יכול לדבר אחרת עם אייזנהאואר במשא ומתן שלו, כי הוא יידע שאם אייכמן בהרים הוא לעולם לא ייכנע, כי הוא אינו יכול."

אז השלמנו את העניינים הרשמיים שלנו, ויצאתי להיות מפקד התנגדות באוסטריה. ערכתי את השחרור באופן רשמי וללא כל נימה אישית, כפי שעשה קלטנברונר. הוא נשאר יושב עם הסוליטר שלו, רק הבעת פניו חשפה תחושת ידידות מסוימת כלפיי. "זה הכל הרבה שטויות. המשחק נגמר." אלו היו המילים האחרונות ששמעתי מידידי הטוב קלטנברונר.

שיכנתי את אנשיי באחד ממלונות הנופש הגדולים באלטאאוזה. הבעלים של המלון המשיך שנים אחר כך להתלונן על "אייכמן הכלב הזה" שהחרים את המלון שלו ונתן לכנופיה שלו לנהל אותו תוך גרימת כל מיני נזקים דמיוניים. תלונתו לא הייתה יותר מנטייה מושרשת במנטליות החנוונית העלובה שלו. בשום אופן לא עשינו איזשהו דבר שהרס את כל המלון שלו. נהפוך הוא, נכנעתי לבסוף ללחץ של הרופא האחראי על בית-חולים שדה הסמוך, שהתחנן אלי בדמעות להוציא את הכוחות הלוחמים שלי מאלטאאוזה כדי שהוא יוכל להכריז עליה עיר פתוחה. אז התפנינו. לפני שחייליי עזבו, ראיתי במו עיניי את אחיות הצלב האדום מקרצפות ומנקות כל חדר וחדר מפני שבית החולים הצפוף נועד להתרחב למלון של החזיר הזה. הוא הוסב לתוספת לבית החולים. כך שהנהנה העיקרי מכל הניקיון הזה ריפד את הקן שלו.

מכיוון שקלטנברונר נתן את פקודותיו, אספפתי את כל הציוד הכבד שהיה לנו שם ויצאתי לארגן תנועת התנגדות ברכס טוטס גבירג', מעל העיר. כל העניין היה כעת באחריותי. מלבד האנשים הקבועים שהוקצו על ידי מחלקתי, היו לי כמה קבוצות של חיילי וואפן אס-אס, וחבורה פרועה ממחלקת המודיעין של שלנברג באס-אס. הכנופיה של שלנברג שרפה את מנזר קרמסמינסטר. אני חושב שהם הציתו אותו בעצמם, אבל הצליחו להוציא איתם כמה משאיות. במשאיות היו ערימות של מדים, מכל סוג פרט לציוד חורף וציוד סקי. במקום זאת היו שקי שינה מפוך, מנות חירום – שוקולד, נקניק יבש וכיו"ב, דברים שלא ראינו הרבה זמן. הם גם קנו תיבה קטנה מלאה בדולרים, פאונדים ומטבעות זהב.

שלג בהרים

החלטתי לנסוע לבלאא-אלם, רצועת מרעה הררית במרחק של כשעה הליכה מאלטאאוזה. פתאום החל לרדת שלג כבד. הוריתי לראש העיר לזמן מאה־וחמישים מנוער היטלר – זה כל מה שהיה לנו – כדי לגרוף את השלג מהשביל. השלג כבר היה בעומק של מטר או שניים בחלק מהנקודות. לפחות יכולנו לעבור עם כלי הרכב.

היה רק פונדק אחד על הבלאא-אלם, והפקעתי חדר מבעל הפונדק לאחסן את הנשק והמדים. חבר מפלגה זקן בעיר הזהיר אותי מפני בעל הפונדק. הוא אמר שאיטיב לעשות אם אחסל את הבוגד האנטי-נאצי, והחלטתי לעשות זאת. (זה היה זמן שבו כולם חיסלו את כולם.) אבל כשראיתי אותו, ברנש סמרטוטי, אמרתי לעצמי: "לא, אינך צריך לחסל אותו." אז לא עשינו זאת.

נערי האס-אס הביאו איתם חבית יין מהמחסן של מנזר קרמסמינסטר. הצבתי אותה ברחוב כדי שכל החיילים שמגיעים להר יוכלו לעצור לכמה כוסות לפני שהם ממשיכים הלאה. הרשיתי לכל אחד עצירה של חמש דקות בלבד. עד מהרה החבית הייתה ריקה.

כשעלתה השמש בבוקר שלמחרת הגעתֶנו להר, ניגש אחד הקצינים ממדור המודיעין לבקש כמה מנות חירום "בפקודה של אוברגרופנפיהרר קלטנברונר." הוא היה בחור חצוף ויהיר. הסרן שלי, בורגר, אמר לי, "שאחסל אותו?" אמרתי לאיש שהוא יכול לקחת חצי חבילה, לא יותר. "אחרת," אמרתי, "אמחק אותך." אז הוא התעופף לאנשהו עם חצי מזוודה של שוקולד ונקניק יבש, אולי לשווייץ.

איש אס-אס אחר הגיע ארבע או חמש פעמים עם פתק האומר שעלינו לספק לו כמות זהב מסוימת. החתימה הייתה תמיד של ארנסט קלטנברונר. הכרתי את כתב היד והפתק נראה לי אמיתי, אפילו שלא הייתה לי סיבה לפקפק באותנטיות שלו.

בכל מקרה, זהב או כסף היו חסרי משמעות עבורנו בהרים, בעוד שלֶחם ומנות חירום היו הכל. על אף שהייתי נוקשה בהתחלה עם הבחור, הוריתי לבסוף להוּנשה, ששימש אחראי התשלומים שלנו, לתת לו את הזהב שביקש, ובכך תורגמה משאלתו של קלטנברונר למציאות.

למחרת בבוקר שמעתי רעשים חזקים ומהומה מחוץ לחלון שלי. זה היה בורגר שחבט באגרופיו באוזניו של אזרח. באמצעות שליח זימנתי את בורגר לדווח לי בחדרי. הוא אמר שהאיש הוא מורה מאחד הכפרים בעמק וניסה להתעסק עם אספקת שומן החזיר באחת המשאיות. בורגר חלק לו תשובה מעשית להתנהגותו. אמרתי לבורגר שקצין לעולם אינו מכה אף אחד. אם האיש בזז, יש לגרור אותו לפני בית משפט צבאי ולירות בו, אך לעולם לא לחבוט בו.

להילחם בבלאא-אלם

כזו חבורה של לא-יוצלחים יש לך כאן, אמרתי לעצמי. היו בחורים מהוואפן אס-אס שכנראה רק יצאו מבית החולים ועמדו לרשות במעט כל יחידה, שכונסו ונמסרו לי על ידי משטרת הביטחון, הייתה כנופיה מרדנית לגמרי ממדור

המודיעין, היו כמה נשים, אנשיי שלי, ונוסף להם מאה-וחמשים מנוער היטלר. כמו כן היו גם כמה רומנים שהיו תלויים על צווארי. עם כל אלו הייתי אמור להילחם.

יחד עם זאת, היה לי שפע מהנשק המודרני ביותר. מימי לא ראיתי רובי תקיפה לפני כן, ובעת היו לי ערימות מהם. מעולם לא ראיתי כמות כזו של תחמושת כמו שהייתה לי כאן – ערימות של בזוקות. אף על פי כן נתתי את הפקודה לפנות את הבלא-אלם ולנוע רחוק יותר לרֶטֶנבּאכ-אַלם, שהיה אפילו גבוה יותר.

שלחתי את בורגר, שהיה הגולש הטוב ביותר שלי, לסיור מקדים לבדוק את תנאי השלג ואת הסיכוי למצוא מקום לינה. בינתיים הוריתי שכל הנשק שבו לא השתמשנו יושלך לנחל. החלטתי לשחרר את רוב האנשים. המשמעת נפגמה ללא תקנה. הוריתי שישולמו לכל אחד 5,000 רייכסמארק כנגד חתימתו. הייתי נוקשה ותקיף עמם. כל אחד, עם שמיעת ההודעה שאינו נחוץ עוד, יצא בשמחה אל מורד ההר ללא גינונים פורמליים נוספים. הייתי נוקשה אפילו אל צעירת אס-אס קטנה, עובדת משרד, שהתחננה בפניי והפצירה בי לקחת אותה איתנו. בזתי לכל תחבולותיה הנשיות, אמרתי, "שלמו לה 5,000 מארק. משוחררת."

כשהתחלנו לנוע, הגיע שליח מקלטרנברונר עם הוראה מהרייכספיהרר הימלר, שפוקדת עלינו לא לירות באמריקאים או אנגלים. חתמתי עליה והנער מיהר חזרה לעמק. מאוחר יותר העברתי את הפקודה לאנשים. זה נראה כמו הסוף. האמריקאים ישבו עכשיו בבאד-אישל, לא מאוד רחוק, ושמענו שהבחורות שלנו כבר רוקדות עם אמריקאים בכיכר השוק. אפילו הציידים היו עוינים כלפינו. כנופיות מתוכם – שומרי הבית הם קראו לעצמם – זחלו סביבנו בגבעות, בריונים כולם. הם היו כנראה אותם ברנשים שצעקו בגרון ניחר "הייל היטלר" ב-1938. עכשיו הם התהפכו עלינו, עם נשק כמובן. אם אנשיי ירו בהם או לא – לא ידעתי, ואיני יודע גם עכשיו אם עשו זאת אי פעם. היה שם ירי בכל מקום באותו זמן באוטי.

הנהג שלי, פולנסקי, שאל אותי אם אהיה מוכן לתת לו מכונית ומשאית אחת או שתיים, כדי שיוכל להקים עסק הובלות בחיי האזרחות. עלה בדעתי שאיני צריך כבר אף מכונית, אז החלטתי למלא את משאלתו. אחרי הכל, הוא שירת אותי בנאמנות שנים רבות. "קח לך משאית," אמרתי לו, "או את כל מה שאתה צריך מהבלאא-אלם, וצא לדרך עם הפיאט-טופולינו שלי."

מאוחר יותר שמעתי שהוא נטש את הפיאט בתעלה, אבל הצליח לצאת עם משאית אחת. אני מאחל לו הצלחה בעסקי ההובלות שלו. בסוף, אפילו בורגר הנאמן חיפש אותי לשיחה פרטית. "אוברשטורמבנפיהרר", אמר, "אתה מבוקש כפושע מלחמה. אנחנו לא. דנו בעניין באופן יסודי. אנו חשים שתעשה לחבריך שירות נהדר אם תעזוב אותנו ותמנה מפקד אחר."

גמרתי אומר בלבי כבר קודם. "רבותיי," אמרתי, "אשאיר אתכם לבדכם על הרטנבאכ-אלם. המלחמה נגמרה. אינכם רשאים עוד לירות באויב. אז שמרו על עצמכם."

סגן ג'אניש, עוזרי במשך שנים רבות, שאל אם יוכל להתלוות אליי. שתינו שנאפס אחרון יחד.

היה רק דבר אחד שהתחרטתי עליו. אם לא הייתי במצב של הלם באותו זמן, הייתי עושה יותר למען אשתי וילדיי. לצערי לא ארגנתי מראש תנאי קיום עבורם בניגוד לג'נטלמנים ממדור המודיעין של שלנברג, מה שנקרא "נערי כפפות המשי" של האס-אס. גם אני יכולתי לארגן למשפחתי מעטפת נוחה מאוד של מטבע-חוץ וזהב. למעשה, יכולתי בקלות לשלוח אותם אל אחת המדינות הניטרליות הרחוקות ביותר. הרבה לפני הסוף, כל אחד מהיהודים שאיתם היו לי עסקי חליפין היה מארגן לי מקום בכל מדינה שהייתי בוחר אילו הייתי מבטיח להם זכויות מיוחדות.

אך לאור המצב, יכולתי לתת לאשתי רק תיק מלא ענבים ושק של קמח לפני שיצאתי מאלטאאוזה להרים. נתתי להם גם כמוסות רעל, אחת לאשתי ואחת לכל ילד, לבלוע אם יפלו לידיים של הרוסים.

רב-טוראי בשם בארת

הסגרתי את עצמי לאמריקאים בשם בדוי. ידעתי שהחוקרים של בעלות הברית חיפשו את אייכמן, אך למזלי תמיד הייתי רק מעט יותר חכם מקצין ה-CIC [המרכז לחקר המידע] שחקר אותי. התחלתי במחנה שבויים אמריקאי קטן, מתחזה לרב"ט מהלופטוואפה בשם בארת.

עם זאת, אחרי שלמדתי את הפסיכולוגיה של ה-CIC, שיניתי את דרגתי מרב"ט לסגן משנה באס-אס, סגן אקמן, אוטו אקמן הפך לשמי. הזזתי את יום הולדתי שנה אחת לאחור, 19 במרץ 1905, ואת מקום הלידה לברסלאו. עשיתי זאת כדי שאוכל לזכור את הנתונים בקלות ואמנע מפיאסקו של כשל זיכרון רגעי בעת מילוי הטפסים.

בסופו של דבר הועברתי למרכז איסוף השבויים הגדול בווידן. במקרה, עוזרי לשעבר סגן ג׳אניש, נשלח לאותו מקום. התנדבתי לעמוד בראש קבוצת עבודה ובתפקיד זה הועברתי לאוֹבֶּרדאכסטֶטֶן בפרנקוניה. זה היה אוגוסט 1945. נשארתי שם עד תחילת ינואר 1946.

באותם חודשים נחקרנו על ידי משרד ה-CIC באנבאך. ידעתי שאם החקירות יימשכו עלולים להתחיל לחשוד בי, אז החלטתי לברוח. בשל החשש מפעולת תגמול היה קוד-כבוד בלתי כתוב שקצין לא יברח מהמחנה ללא אישור חבריו הקצינים. מאחר שהיו כעשרה קצינים במחנה, ביקשתי ממנהיג המחנה, רב-סרן, לזמן את הקצינים לפגישה.

חשפתי בפני הרב-סרן את שמי האמיתי, דרגתי ותפקידי הרשמי. "ידידי היקר אקמן," אמר, "אני יודע זאת מזמן. הסגן שלך ג׳אניש סיפר לי על כך בחשאי. כל עוד לא אמרת לי דבר, שמרתי את המידע נעול בלבי."

בישיבת הקצינים הסברתי רק שאני ככל הנראה מבוקש על ידי האמריקאים, כי הייתי פעיל פוליטית. איש לא שאל הרבה שאלות באותם ימים והרב-סרן, כמנהיג המחנה, נתן את אישורו. זה היה פשוט עניין של נוהג. אחרי הכל, לא נראה לי סביר שקבוצת קציני אס-אס תימָנע מלתת אישור בידיעה שאחד ממנהיגיהם מוצא לנכון לברוח.

לאחר שעזבתי את מחנה השבויים הצלחתי להשיג ניירות תחת השם אוטו הנינגר. השתכנתי באחד המערות המיוערות באזור סלה. הראו לי ערימת עיתונים עם כתבות עלי, עם כותרות כמו "אייכמן רוצח ההמונים" או "היכן מסתתר סגן אקמן?" המאמרים ציינו שברחתי מהמחנה.

ניסיתי לחשוב מי יכול היה לתת את השם אקמן ל-CIC. נראה לי שהיו רק שני מקורות אפשריים. אחד מהם היה הסגן שלי, ג׳אניש. האפשרות השנייה, שנראתה מאוד בלתי סבירה, הייתה שה-CIC חקר את הרב-סרן, שכנראה העריך שהגעתי רחוק מספיק והייתי מוגן. אני מעדיף לחשוב שג׳אניש הוא זה שאמר להם. היה לו סוג של עיקשות אווילית שאופיינית לבני סקסוניה התחתונה.

במהלך השנים שחלפו מאז, חיפשו אותי לשווא. אני מעוניין להשלים עם יריביי לשעבר. והייתי הראשון להסגיר את עצמי לרשויות הגרמניות, אילו לא חשתי תמיד שהאינטרס הפוליטי במקרה שלי יהיה גדול מכדי לנהל את העניין בדרך בהירה ואובייקטיבית.

אילו המשפט היה מתקיים ב-1945, כל הכפופים לי היו תומכים בי. היום אני לא כל כך בטוח. חלקם אולי משרתים במשטרה החדשה. אחרים אולי חוו חיים קשים במהלך השנים האלה, כשכל אחד מהם מגנה את הטיפשות שהובילה אותו להיות נאצי מלכתחילה. ושגשוג וחינוך-מחדש דמוקרטי נשאו פרי בגרמניה, כך שאיני יודע אלו עדים הסנגור יכול היה להביא היום. למעשה אני מאמין שאם הייתי מביא יהודים כעדי הגנה, הייתי יוצא כמעט טוב יותר מאשר עם אנשיי שלי בתור עדים, עצוב ככל שזה נשמע. ד"ר קסטנר, ד"ר אפשטיין, ד"ר רוטנברג, הבריטי בק, את כל מועצת הזקנים בגטו טרזינשטט, את כולם הייתי צריך לזמן. אחרי הכל, היו גם פעולות בלתי מזיקות יחסית שהתרחשו תחת הכותרת הכללית של "פתרון סופי לבעיה היהודית".

אבל בסיכומו של דבר, אני חייב לומר שאיני מתחרט על כלום. אדולף היטלר אולי טעה לאורך כל הדרך, אבל דבר אחד הוא מעבר למחלוקת: האיש היה מסוגל לעשות את דרכו מעלה מרב"ט בצבא הגרמני עד לפיהרר של כמעט 80 מיליון איש. מימי לא פגשתי אותו באופן אישי, אבל הצלחתו לבדה מוכיחה לי שעלי להכפיף את עצמי לאיש הזה.

איכשהו הייתה לו יכולת כל כך עצומה, שהבריות הכירו בו. כך שעם ההצדקה הזאת אני מכיר בו בשמחה, ועדיין מגן עליו.

לא אשפיל את עצמי או אתחרט בשום צורה. יכולתי לעשות זאת בזיל-הזול באקלים הדעות של היום. זה יהיה קל מדי להעמיד פנים שהפכתי פתאום משאול התרסי לפאולוס. לא, עלי לומר בכנות שאם היינו הורגים את כל 10 מיליון היהודים שהסטטיסטיקאים של הימלר רשמו במקור ב-1933, הייתי אומר, "יפה, החרבנו אויב." אבל איני מתכוון כאן למחיקה טוטלית. זה היה בלתי ראוי – וניהלנו מלחמה ראויה.

עכשיו על כל פנים, שעקב זדוניות הגורל חלק גדול מהיהודים האלה שנגדם נלחמנו נשאר בחיים – עלי להודות כי הגורל וודאי רצה בכך. תמיד טענתי שאנו נלחמים נגד אויב שדרך למידה והתפתחות בנות אלפי שנים נעשה עדיף עלינו.

איני זוכר כבר מתי בדיוק, אבל זה היה עוד לפני שרומא עצמה נוסדה, שהיהודים כבר יכלו לכתוב. זה מאוד מדכא עבורי לחשוב על העם הזה כותב חוקים במשך יותר מ-6,000 שנה של היסטוריה כתובה. אבל זה מראה לי שהם מוכרחים להיות עַם מהמעלה הראשונה, כי מחוקקים תמיד היו דגולים.

תוצאות הטרגדיה

[מסגרת בעמ' 148 במקור]

שתי הדמויות המובילות בניסיון של אייכמן לסחור ביהודים תמורת משאיות היו רודולף קסטנר ויואל ברנד. ברנד, שחי כיום בישראל, אמר כי גרמנים נואשים היו מותירים בחיים "מאות אלפים" אילו היו מציעים להם אספקה, אפילו סמלית. הבריטים סירבו לעסקה וכלאו את ברנד בקהיר. ב-1955 קסטנר, אז מועמד לפרלמנט הישראלי, הואשם בשיתוף פעולה בזמן מלחמה בשל קשריו עם אייכמן. בסופו של דבר, בית המשפט העליון הישראלי מצא את קסטנר חף מפשע. עשרה חודשים לפני ההחלטה הוא נורה ונהרג על ידי קיצוני בתל אביב.